

З урахуванням вищенаведеного, якщо значення інтегрального показника рівня інноваційності технологічного процесу (критерію діагностики інноваційності) дорівнює 1, інноваційність технологічного процесу є максимальною (дуже високий рівень). Якщо ж фактичне значення показника є меншим за 1, особливо тоді, коли спостерігається низький та дуже низький рівень інноваційності, необхідно вивчати чинники, які вплинули на таке значення показника, та впроваджувати заходи щодо покращення їхнього впливу.

1. Жежуха В.Й. *Оцінювання інноваційності технологічних процесів машинобудівних підприємств: [автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 – економіка та управління підприємствами] / В.Й. Жежуха. – Львів, 2011. – 25 с.* 2. *Управление машиностроительным предприятием: [учеб. для машиностр. спец. вузов] / С.В. Смирнов, С.Н. Ефимушкин, А.А. Колобов и др.; Под ред. С.Г. Пуртова, С.В. Смирнова. – М.: Высш. шк., 1989. – 240 с.*

В.В. Редькін

Центр досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України

КЛАСИФІКАЦІЯ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ, ЩО ОБМЕЖУЮТЬ ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК

© Редькін В.В., 2011

Сьогодні інноваційний розвиток входить у число головних державних пріоритетів внутрішньої політики провідних держав, таких як США, Японія, країни Європейського союзу, ряду країн Південно-Східної Азії. Проте, незважаючи на наявність реальних передумов для інноваційного розвитку економіки України, фактична динаміка інноваційних процесів у нашій державі свідчить про необхідність подолання великої кількості факторів, які обмежують цей розвиток.

Аналіз присвяченій даній тематиці літератури виявив неоднозначні судження авторів, у тому числі і зарубіжних, стосовно великої кількості факторів інновацій, які в одних джерелах розглядаються як перешкоди для впровадження інновацій, а в інших – як каталізatori інноваційного розвитку. До подібних факторів за результатами, отриманими Бечейхом і Ландрі [1,648], відносяться вплив складу власників компанії, вплив екстенсивного або інтенсивного шляху розвитку галузі, вплив ступеня централізації і формалізації структури компанії. Виявляється, що інновації, які відносяться до різних класів, також мають різні детермінанти успіху. Керівництво зі збору та інтерпретації даних про технологічні інновації [2, 80] рекомендує дослідникам використовувати наступні фактори перешкод інноваційному розвитку: фактори вартості, знань, організаційних недоліків у межах підприємства, ринкові фактори, інституційні чинники і інші причини.

Як пояснити різноманітність підходів до проблеми пошуку джерел ефективності інновацій та суперечливість отриманих різними авторами результатів?

На нашу думку, відповіді на деякі з цих питань можна знайти в рамках проблемно-орієнтованого підходу, розвинутого у роботах Геннадія Михайловича Доброва і його послідовників [3, 17]. Зокрема зазначений підхід дозволяє проаналізувати, як будуть виглядати перераховані вище фактори обмеження інноваційного розвитку на тлі постійного зниження інноваційної активності українських підприємств, значного падіння попиту промислових підприємств на результати вітчизняних НДДКР, розривів в ланцюжках від розробки до впровадження цих результатів.

Тут доцільно розглянути дану проблему в інституціональному аспекті. При цьому спочатку відзначимо фактори, які є спільними і для розвинених, і для країн, що розвиваються, і для перехідних економік, а потім розглянемо особливості інноваційного розвитку України та інших країн СНД:

1. Проблеми, які виходять із суті інновацій, спільні для розвинених економік:
    - 1.1. Фактори, пов'язані з превалюванням короткострокового над довгостроковим
Має місце більш висока пріоритетність короткострокових економічних інтересів над довгостроковими, яка проявляється як на рівні окремих фірм, окремих наукових організацій, так і на рівні держав.
    - 1.2. Фактори, зумовлені транзакційними ризиками
      - відсутність межфірмової довіри,
      - складні відносини конкуренції між вітчизняними та зарубіжними компаніями на внутрішньому і зовнішньому ринках,
      - ризики, пов'язані з передачею прав власності на певних етапах інноваційного процесу
  2. Проблеми, притаманні для України і країн СНД:
    - 2.1. Глобальні проблеми глибокої інноваційної недостатності економіки:
У цю групу проблем входять:
      - Переважна розвиток низькотехнологічних галузей з низькою доданою вартістю, орієнтованих на експорт,
      - зрощення влади і великого бізнесу через бюрократичний апарат.
    - 2.2. Брак інститутів, які дозволяють здійснювати передачу результатів досліджень від одного учасника інноваційного процесу до іншого.
Тут слід зазначити:
      - нерозвиненість інститутів оцінки результатів наукових досліджень з точки зору їх цінності для виробництва і ринку,
      - відсутність системи інформування підприємств про наявні наукові досягнення і результати досліджень (єдиного банку даних),
      - брак інститутів поширення інновацій і дифузії інновацій,
      - фактична відсутність інститутів фінансування і страхування ризиків інноваційних проектів.
    - 2.3. Фактори, зумовлені слабким розвитком інституту співпраці між фірмами і високими транзакційними витратами:
      - недостатньо розвинена ділова культура співробітництва в інноваційних проектах,
      - проблеми із захистом прав власності на спільно створюваний продукт.
- Зі наведеного вище випливають такі узагальнення:
- Суб'єктами інновацій є конкретні люди, які діють в рамках правил встановлених всередині соціальних груп та інститутів, яким вони належать.
  - Не виключаючи об'єктивного значення рівня технічної досконалості пропонованих до впровадження інновацій, все ж таки слід акцентувати увагу на кадрову проблему. У корені кожної групи факторів можна виявити дефіцит тих чи інших знань, навичок, професійних умінь.
  - Необхідно цілеспрямовано розвивати інститути, що сприяють пропаганді інноваційного шляху розвитку.
  - Чим ясніше визначені і надійніше захищені права власності, тим тісніше зв'язок між діями економічних агентів і темпами інноваційного розвитку.

1. Nizar Becheikh, Re'jean Landry*, Nabil Amara. *Lessons from innovation empirical studies in the manufacturing sector: A systematic review of the literature from 1993–2003* CHSRF/CIHR Chair on Knowledge Transfer and Innovation, Department of Management, Faculty of Business, Laval University, Quebec, QC, Canada/ *Technovation* 26 (2006) 644–664. 2. *Руководство по сбору и интерпретации данных о технологических инновациях*, 3-е издание, М. 2005 – 117 с. 3. *Научно-технический потенциал: структура, динамика, эффективность*. – Киев: Наук. думка, 1988. – 347 с.